

3. V čem obstoji garancija, ki se občinstvu sploh, posebno pa delničarjem zagotavlja?

- a) Pravila, tarife in zavarovalne pogoje je ministertvo notranjih zadev, za kupčijo in za denarstvene zadeve s predpisano natančnostjo preiskalo, in še le potem, ko se je operat odobril, podelilo je koncesijo.
- b) Na čelu podjetja je nož (knez Salm), ki po rodu na najvišji družbeni stopinji stoji, ki se po inteligenciji in po gorki ljubezni do slovenskega naroda in premoženji odlikuje. Njemu stojé moške na strani (njega namestnik je dr. Costa), ki so prepričani od koristi tega zavoda, in da je v občno blagost, sosebno pa za slovenske pokrajine, ter so zmožni, razvoj banke pospeševati.
- c) Organizem društvenega gospodarstva je tako sestavljen, in v svojih notranjih razdelkih trdno zvezan, uradovanje v vseh oddelkih pod ostro kontrolo, da se mora uradovanje in gospodarstvo reelno imenovati, in da nad tem ni dvomiti.

4. V čem obstoji ravno omenjena kontrola?

V rednem občnem zboru, kateri se bo v Ljubljani meseca maja skliceval. Vsak delničar ima pravico zbora se vdeležiti.

V izrednih občnih zborih, kateri se morajo sklicevati, kakor hitro to 25 delničarjev zahteva.

Vsakemu delničarju pristoji pravica v občnih zborih proti temu, da se 14 dni prej oglasi, predloge staviti, čijih pretresovanje se odreči ne sme.

Tudi ima vsaki delničar pravico, 14 dni pred obnim zborom bankine bilance pregledovati.

Iz gospodarskega svetovalstva. Sestavljen je iz predsednika, podpredsednika, 12 gospodarskih svetovalcev in 4 namestnikov.

Njih posel je, redno nadgledovati uradovanje, vredovati ravnateljstvo delovanje, opravila uravnati, ter imenuje in odpušča nadzorne uradnike. Vsaki mesec ima vsaj eno sejo, ktera se pa tudi na vsakratno zahtevanje predsedništva skliče.

Predsednik z 1 gospodarskim svetovalcem vsaj štirikrat v letu pregleda blagajnico in upravljanje.

Iz ravnateljstva. Ravnateljstvo je sestavljeno iz predsednika ali podpredsednika, in 4 izmed gospodarskih svetovalcev izvoljenih ravnateljev. Ravnateljstvo ima izključljivo pravico, novce in imetje prejemati in o tem pobotovati, in ima vsaj vsaki teden eno sejo. Vse uradnike in vse uredovanje nadzorujejo ravnatelji. Vsaki mesec morajo blagajnico in društvene knjige pregledovati, in o tem gospodarskemu svetovalstvu poročati.

Društveni uradniki ne morejo v gospodarsko svetovalstvo voljeni biti, tudi upravni ravnatelj in društveni pravni konsulent imata v vseh sejah le nasvetovalni glas.

Iz pregledovalnega odbora. Občni zbor izvoli za eno leto 3 delničarje kot pregledovalce in 2 namestnika. Njih nalog je, bilance in knjigovodstvo pred obnim zborovanjem pregledovati in zboru o tem poročati.

Iz tû načrtanega organizma je razvidno, da pravila delničarjem gospodarstvo v roke položé in da oni, — toraj občinstvo, — so izključljivi gospodarji v upravljanji, gospodarjenji z novci in drugim uradovanjem banke.

V rezervini fond se bo vsako leto 20 odstotkov čistega dobička vlagalo, z namenom poročstvo društva povečevati, in izredne škode posamesnih oddelkov brez škodovanja prvotne glavnice poravnati.

Konečno še omenimo, da se bo banka trgovinsko-sodnijsko vknjižila, toraj stoji pod varstvom trgovin-

skih zakonov z ene, in pod državno kontrolo z druge strani.

Cesarski komisar ima pravico, se pravilnega uradovanja in vknjiženja prepričati, se vdeleževati vseh zborov gospodarskega svetovalstva in občnih zborov, in nadzoruje spolnovanje zakonov, in da se nič protipravilno ne dela.

5. Kakošne koristi naj pričakuje občinstvo od banke?

- a) Banka je upna naprava, ker svoje pripravljene novce obrne: 1. za eskokomptovanje menjic, 2. za posojila na državne in obrtnijske papirje, 3. za posojila na posestva z ozirom na čisti njihov dohodek, 4. za posojila na poljske pridelke, obrtnikom, skupščinam in občinam, če dadó dovolj poročstva.

Na ta način od ravnateljstva in pregledovalnega odbora, uravnana poraba bankinih fondov pomaga kredit ležečega posestva in osebni kredit povzdigniti, pospešuje dobrodelno cirkulacijo domačega denarja za domače namene, in postane s tem dobrodelni faktor narodnega gospodarstva.

- b) Banka „Slovenija“ je tudi najbolj naravna in koristna hranilnica. Mali kapital, ki se porabi delnice kupiti, in znabiti mrtev leži, se bi težko hasnejše in gotovejše obrnil, kakor z udeležanjem pri tej zavarovalni banki.

- c) Zavest, svoje imetje, samega sebe in svoje pri domačem zavodu zavarovati, je bila do zdaj le tiha želja, ali se je tudi izrekla. Zdaj pa se bo vresničila. Ta zavest bo spoznanje koristi zavarovanja, kjer še ni živa, vzbudila, in jo tam, kjer že je, okrepcala, in tako bo ta domač zavod v deželah, katerim je v prvi vrsti namenjen, koristen, tem bolj, ko se bo vsakdo prepričal, da tarife in zavarovalni pogoji tega društva niso manj ugodni, kakor so najugodnejši.

- d) Konečno obračamo pozornost na §. 60. bankinih pravil, kateri določuje 15 odstotkov za občne dobrodelne namene, in o njih porabi odločijo tudi delničarji v občnem zboru.

Ta delež na dobičku, če se dobro gospodari, lahko v 50 letih naraste do več milijonov, kakor je na priliko ljubljanska hranilnica tako srečna s svojim izgledom dokazati. Na vsak način pa dokazuje visok donesek za dobrodelne namene, da društvu ne gré za lastno obogateno, temveč ga je volja občno blagostanje pospeševati.

Znanstvene stvari.

Društvo slovenskih pisateljev.

Pod naslovom „Času primeren predlog“ v „Zori“ naš nevtrudljivi gosp. Davorin Trstenjak priobčuje sledeči prevdarka vredni nasvèt:

„Naše literarne moči so tako razkosane, kakor dežele, v katerih naš rod prebiva. Nikjer pravega središča, tudi nismo še doslej imeli nobenega pravega literarnega organa, v katerem bi se zedinjevale vse dušne moči. „Zora“ bi rada bila takošen organ, ne vemo, je li bode našla potrebnega zaupanja. Njen program je obširen, zato lahko v njej razglasujejo pisatelji vsake znanstvene strôke svoje spise. A to ni še zadosti. Treba je bližnjega spoznanja, izmen idej, točnega načrta, po katerem mislimo delati na različnem znanstvenem polji, in to se dá doseči samo po združevanju. Ne samo v materialnih zadevah, nego tudi v dušnih je asocijacija *

v sedanjem veku mogočen faktor. Ni davno še, kar se je v Gradci ustanovilo „društvo pisateljev“; Čehi imajo že več let takošno društvo, ki mu je ime „Svatibor“. Ono ne povspesuje samo literarne delavnosti, nego tudi materialno podpira ubožnejše pisatelje. Dunajska „Concordia“ šteje med svojimi udi najodličniše možé, držav-nike in velike trgovce, umetnike in spisovatelje.

Dvadeset let sem, kar je duhu človeškemu odprta svobodnejša pot, in literarnih proizvodov nima več cen-zura v okovih, smo mi Slovenci gledé literarne delav-nosti malo storili. Dasiravno smo mali rod, ali božja previdnost nam je dala obilo duševnih močí. Jeli so Atenjani dosti več duš šteli, nego Slovenci, in glejte, kaj so storili!

Jaz toraj predlagam, da se meseca avgusta ali sep-tembra vsi slovenski pisatelji*) zberó v prijazne pogo-vore, kako bi se dalo društvo slovenskih pisa-teljev ustanoviti, in kako pomagalni fond oživitvoriti.

Poznam obilo prijateljev slovenskega slovstva, ki sicer sami niso pisatelji, ali radi bodo društvo podpirali materialno. Ti bi bili pomagalni soudi.

Kdor je za oživitvorenje takošnega društva, naj svoj pristop pismeno do 30. maja niže podpisanemu naznani, in zraven še sedem provizoričnih odbornikov imenuje. Ti bi si izvolili začasnega starosto, in izdelali pravila za prvi občni zbor, ki bi naj bil v mesecih av-gusta ali septembra. Tudi naj se v pismu imé mesta pristavi, v katerem naj se prvi občni zbor snide. Po-zneje bi za dušno vzbujanje in vzbujanje narodne za-vesti sploh dobro bilo, da bi se občni zbor vsako leto v katerem drugem mestu slovenskih dežel zbiral. Tako delajo nemška društva filologov, naravoslovcev itd., in videli smo z lastnimi očmi, koliko vpliva imajo takošna shajanja učenjakov, ne samo na mesto, nego tudi na vso deželo. Pri teh zborih bi se brali najboljši spisi, ki bi pozneje se v organu društva objavljali. Bilo bi to shajanje tudi rekreacija za vsakega pisatelja samega, in povabljenemu občinstvu bi se pripravil dušni vžitek v svojih posledicah nepopisljiv. Narod po svojih dušnih voditeljih zastopan, bi še obveljal bolje, nego po poli-tičnih „taborih“, literarne močí bi se spoznavale, delo lože razdeljevalo, in v kratkem bi mlada nježna cepika dorastla v močno plodonosno drevo.

Naj se ta moja tukaj sprožena misel, ki izvira iz najboljšega skoz in skoz nesebičnega namena, vsestranski prevdari. Ker učenjakov uprava je: „republika“, ni se bati avtokracije, absolutizma, manje pa še bi kori-stila našemu početu dušna aristokracija. Prosim toraj vse slovenske pisatelje, naj mi do gori odločene dobe naznanijo svoja mnenja; upam, ker je moja ideja prak-tična, da ne bodem nove bridke izkušnje v življenji doživel, ktera bi me sicer ne bi odvracevala do smrti posvečevati svojih dušnih močí slovenskemu slovstvu, vendar bi me utegnila s pravičnimi dvombami napolniti zaradi bolje naše prihodnosti“.

Na Ponikli (Ponigl, Südbahnstation) 25. februarija 1872. leta.

Poročilo

o VII. občnem zboru slovenske Matice

15. februarija 1872.

(Konec **)

Po prebranem tajnikovem poročilu g. prvosednik vpraša: ali kdo želi kaj opomniti o poročilu?

*) Tudi domači umetniki slikarji, podobarji, godbeni skla-datelji naj bi stopili v to kolo. Pis.

**) S tem oddelkom zapisnika o VII. občnem zboru, so-glasno poverjenega v 24. odborovi skupščini 7. t. m., naj

Gosp. dr. Jan. Bleiweis poprime besedo in go-vorí blizo tako-le: Nekoliko bi rad omenil o oni točki, ki govori o pripravah za Matično tiskarnico. Gosp. prvosednik dr. Costa je sicer v govoru svojem omenil, da se Matici ravno ne mudí s tiskarnico, za ktero si je že pridobila privoljenje, ker se knjigi za 1872. leto iz navedenega razloga tiskate v Pragi; vendar se meni zdi, da ne bi bilo prav, ako bi občni zbor molčal o tej stvari ali da bi se omenjeno privoljenje delo „ad acta“. Dandanašnje geslo v obrtniji je konkuren-cija. Znano je, da se sicer ustanavlja društvo, ki hoče osnovati novo tiskarnico v Ljubljani. Prav je, da se napravi nova tiskarnica, kajti Ljubljana ima še danes samo 4 tiskarnice, kakor jih je imela pred mnogimi desetletji; da je toliko tiskarnic za Ljubljano premalo, to je pokazal zadnji naš deželni zbor, toraj še enkrat rečem, prav je, da se snuje nova tiskarnica; živela konkurencija! Al prav iz tega razloga naj tudi Matica ne popusti svojega privoljenja. Da je slovstve-nim zavodom treba tiskarnice, to je očitno pokazala tudi sv. Mohorja družba v Celovcu. Kar pa treba in koristi Celovcu, isto tudi v Ljubljani. Jaz toraj z ve-seljem pozdravljam odborovo delovanje na to, da si Matica napravi tiskarnico, in prav rad bi tudi slišal, kakošnega mnenja je občni zbor. Treba je tiskarnice pa ne samo ene, ampak več naj se jih napravi. Nikar, pa, gospôda, ne mislite, da zadosti le ena, ako si pri-dene naslov „narodne tiskarnice“. Gospôda moja! nikar ne mislite, da národnost tičí v tiskarnici. Tiskar-nica je obrtnija, čisto samo obrtnija, in nič družega; če tudi si nadene naslov „národna“, vendar išče le dela, dobrega zaslužka, in kolikor mogoče visokih ob-resti od vloženega denarja. Če ni dela in dobrega za-zlužka, je naslov „narodna“ ne reši pogina. Zarad na-slova „narodna“ pa ne tiska niti ličnejše, niti cenejše. Ali želite dokaza? V Zagrebu je tudi „narodna“ tiskarnica; pa narodna jugoslovanska akademija za tega del ni šla k njej, ampak njene knjige tiska Albrechtova tiskarnica. Še celó národna časnika „Obzor“ in „Süd-slav. Zeitg.“ v Zagrebu ne izhajata iz národne tiskar-nice. To so menda tehtni dokazi, da pridevek „ná-rodna tiskarnica“ je le beseda, prazna beseda. Naslov „narodne“ tiskarnice si vsaka lahko prilastuje, ker vsaka tiska za narod, a vendar je vsaka le obrtnija in nič družega. O imenovani točki tajnikovega poro-čila o odborovem delovanji stavim tedaj naslednja dva nasveta: a) Občni zbor odboru nalaga, da pozveduje o vspehu Mohorjeve tiskarnice, in b) odbor naj na tanko pretrese pomislke v poročilu navedene in o tej stvari poroča prihodnjemu občnemu zboru.

blagovolijo častiti bralci in vredništvo „Soče“ primerjati po-ročilo, ktero je „Soča“ v številkih 8. in 9. priobčila, da vi-dijo, kako enostransko in sem ter tje neresnično je poročal jej njen dopisnik, v zboru sam pričujoči g. Klavžar goriški. Kdo drug, razen Klavžarja, je na priliko, slišal, da je dr. Bleiweis rekel, da „Matica je morala prav zato svoje knjige v Pragi tiskati dati“, ker vse tukajšnje tiskarnice so imele s tiskom stenogr. poročil dežel-nega zbora opraviti? Le edini g. Klavžar je slišal, kar se ni govorilo, in ljubeznjivo „Sočino“ vredništvo na to laž še dodaja svoje opazke (ali pa Klavžarjeve?) „o slabem spominu“. Tudi je g. Klavžar preslišal vse, kar je predsednik dr. Costa o formalnem oziru dr. Bleiweisovega predloga opomnil, sicer ne bi bil „Sočin“ referent vezal praznih otrobov in goriškega deželnega odbora kancelist ne bi učil na parlamentarnih bojiščih mnogo skušenega predsednika, kaj je v zboru „nepravilnost“. Poštenega dopisnika dolžnost je — če objektivno noče poro-čati — da vsaj v poročilo ne vpleta misli in besed tujih, ki se niso izrazile v obravnavah. Vred.